

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Legenda aurea sanctorum, sive Lombardica historia

Jacobus <Genua, Erzbischof>

[Lyon], 20. Juli 1486

De sancto Gregorio papa xlvi

[urn:nbn:de:bsz:31-289352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-289352)

Post penthecosten vero iam veritate propalata
vñ. dyacones nō sorte sed discipulorū electione et
aposto'orū oratione. et manū impositione ordi-
nati sunt. Cuiusmodi autē sorte fuerint due san-
cto:ū parruz extant sentencie. Hieronimus em̄ et
beda volūt q' be sorte tales fuerunt: quales ille
quarū in veteri lege creberim' vsus erat. Dyoni-
sius autē qui fuit pauli discipulus irreligiosus exi-
stimat hoc arbitrari asserēs sibi videri q' illa so: a
nichil aliud fuerit nisi quidā splendor et radius di-
uinitus sup mathiam emissus per quē ipse ostēde-
batur in apostolū assumendus. At em̄ sic in libro
ecclesiastice hierarchie. De diuina autē sorte q' sup
mathiam diuinitus cecidit. alij quidē alia dixerūt
nō religiose sicut arbitro: meā autē et ipse inten-
tionē dicam. videtur em̄ michi eloquia sorte: no-
minare theartici quoddā donū: demonstrans illi
theartico cho: a diuina electione susceptum. Hic
igitur mathias apostolus iudeaz in sorte: accepit
et p'dicationi ibidē insitēs et multa miracula faci-
ens in pace quieuit. In nonnullis vero codicibus
legitur q' patibulū crucis pertulit: et tali martirio
co: onatus celos ascendit. Huius corpus rome in
ecclesia sancte marie maioris sub lapide posireti-
ce sepultū esse dicit: et ibidē caput eius populo de-
monstrat. **¶** In quadā vero legēda que tre-
ueris inuenit sic inter cetera legit. Mathias de tri-
bu iuda et ciuitate berthele: illustri. p' sapia oriu-
dus fuit. Qui litteris traditus oēm in breui legis
et prophetaz scientiā apprehēdit. Lasciuā quoq;
abhorrens: pueriles ānos morū maturitate vince-
bat. Infirmabatur quoq; eius animus ad virtutem
vt esset ad intelligentiā abilis: ad misericordiā faci-
lis in prosperis non clatus. in aduersis constans
et intrepidus. Saragebat vt qd iussu preceperat
opere compleret et o:is doctrinā manū opatiōe
mōstraret. Hic cū per iudeā predicaret cecos illu-
minabat: leprosos mūdabat: demones expellebat
claudis gressum: surdis auditū: mortuis vitā resti-
tuebat. Qui cū co:ā pontifice accusaret in multis.
respōdit. De obiectis que crimina dicitis nō opor-
tet me multa dicere: qm̄ christianū esse non est cri-
minis: sed glorie. Cui pontifex. Si tibi dant indu-
tie vis penitere? Et ille. Absit vt a veritate quā se-
mel inueni: p' apostasiā digrediar. Igitur mathias
in lege erat doctissimus. co: de mūdus: animo pru-
dens: in soluēdis questionib' sacre scripture acu-
tus: in cōcilio puidus: in sermocinatione expedi-
tus. Qui cū verbū dei p iudeaz predicaret multos
signis et p'digijs cōuertebat. Unde iudei inuidē

tes ipm̄ in cōcilio statuerūt. Duo ergo falsi teste s
qui ipm̄ accusauerant: primo in ipm̄ lapides mise-
runt: quos lapides in testimoniu illis secum peccit
sepeliri. Qui dū lapidare fecuri more romano p'
cutit: et extēsis in celū manibus spiritu dño reddi-
dit. Et subditur ibidē. Cuius corpus de iudea ro-
mam: et inde treuerim est translatum. **¶** In
quadā vero alia legēda legitur. q' dū mathias in
macedoniā aduenisset: et fidem christi predicaret.
quadā potionē toxicatā q' visu cūctos priuabat
sibi dederūt. quā in nomie xpi bibit et nullā lesio-
nem incurrit. Et cū illa potionē plursq; .cc. excecā-
sent. ille singulis manū imponens: omēs illumina-
uit. Dyabolus autē in similitudine infantis eis ap-
parēs: suavit vt mathiā occiderent qui eo:z cultuz
euacuaret. Et cum ipse in medio eo:z consisteret.
tribus tamen diebus eum querētes minime inue-
nerunt. Tercia autē die se eis manifestans dixit.
Ego sum. Quē manibus post tergū ligatis. et fu-
ne collo iposito crudeliter affligerūt: et sic in carce-
re recluserūt. Ubi demones apparētes dētib' in
eum fremebāt: sed appropinquare nō poterant.
Dñs autē cum multo lumine ad eum veniēs ipm̄
de terra leuauit: et vincula soluēs: et dulciter con-
fortans: hostiū aperuit. Qui egressus verbum dñi
p'dicauit. Dum autē quidā obstinati p'sisterent dixit
eis. Denūtio vobis q' viui in infernū descendetis.
Moxq; terra se aperuit et cūctos illos deglutiuit
Reliqui vero ad dñm sunt conuersi.

De sancto Gregorio xvi A

Gregorius dicit a grex et gōre qd est predi-
care sive dicere. unde gregorius quasi gre-
gis p̄dicator. Uel dicit gregori? quasi egre-
gorius: ab egregius et gōre: quasi egregius p̄dica-
tor: et doctor. Uel gregorius in lingua nostra vigi-
lans sonat. quia ipse vigilauit sibi: deo: et gregi.
Sibi per mūdīce cōseruationē: deo p̄ internā con-
tēplationē. gregi p̄ assidua p̄dicationē. Et bec-
tria merent dei visionē. Aug? in libro de ordine.
Is videt deū qui bene viuit: bene studet. et bene
orat. Eius vitā scripsit paulus lōgobardoz hysto-
riographus. quā iohannes dyaconus diligentius
postmodū compilauit.

Gregorius senatoria stirpe p̄genitus. cui?
pater gordianus: et mater siluia dicebatur
Cū summū p̄bilosophie apicē in ip̄a sui a-
dolescētia attigisset: ac rerū et diuiciarū copia plu-
rimū abūdaret: cogitauit tñ bec oīa deserere: et in
religionē se transferre. Sed dū longius cōuersio-
nēni p̄traheret: et tūc se xp̄o famulaturū putaret
si sub p̄toris vrbani habitu mūdo specieten? deser-
uieret. ceperūt multa cōtra eū ex seculi curā sucre-
scere: ita vt non tantū specie: sed in eo retineretur
et mente. Tandem patre orbarus sex monasteria
in sitalia cōstruxit: septimū intra menia vrbis. sub
honore sancti andree apli i p̄prio domate fabrica-
uit. In quo relictis sericis aurō: gēmīsq; radianti-
bus: vilī monastico habitu tegebatur. Ubi ad tantaz
p̄fectionē in breui deuenit: vt in ipso sue cōuersio-
nis inicio: posset iam in p̄fectorū numero cōputari
Cuius quidē p̄fectio ex vrbis suis que in p̄logo
sup dyalogū ponit: aliquid perperit potest vbi
sic dicit. Infelix anim? meus occupatiōis sue pul-
sar? vulnere: meminit qualis aliqñ in monasterio
fuit. quomō ei labentia cuncta subtraherāt: q̄tum
rebus oibus que voluunt eminebat: q; nulla nisi
celestia cogitare cōsueuerat. q; etiā retētus corpo-
re ipsa iā carnis claustra contēplatione transibat
q; mortē quoq; q; pene cūctis pena est. videlicet vt
ingressum vite: et premiū laboris sui amabat. Tā
ea deniq; districtiōe corpus suū afflixit. vt infirma-
ro stomacho subsistere vix valeret: et incisionē vi-
talium quā greci sincopin vocant patiens: crebris
angustis p̄horarū momēta ad exitū p̄pinquaret
Quodā vice dum quodā in monasterio suo vbi
abbas p̄erat scriptitaret angelus domini i specie
naufragi sibi affuit sibiq; misereri lachrimabiliter
postulauit: cui cū gregorius sex argēteos dari se-
cisset et abisset: eadē die iterum redijt: seq; multa
p̄didisse pauca vero recepisse p̄buit. Qui cū ab

eo totidē argēteos recepisset: iterum vice tertia re-
uersus: misereri sibi importunis clamorib? postu-
labat. Sed gregorius cū a p̄curatore sui monaste-
rij didicisset. nil dāduz p̄ter scutellā argēteā quā
mater sua cū leguminibus mittere solebat i mona-
sterio remansisse: illā statim dari p̄cepit. Quā ille
libenter accipiēs. letus abscessit. Hic autē angelus
domini fuit sicut se sibi postmodū reuelauit. **C**
Quodā die brūs gregori? p̄ for? vrbis romane trā-
situs: cernit quosdā pueros forma pulcherrimos.
vultu venustos: capilloz nitore p̄spicuos eē vena-
les. Interrogat igit mercatorē de qua illos patria
attulisset. Qui respondit. De britania cuius incolae
simili candore refulgēt. Interrogat iterū si xp̄iani
sunt. Cui mercator. Non sed paganis erroribus
implicati tenent. Tūc gregori? acriter ingemiscēs
heu p̄cholo: inquit. quā splendidas facies prin-
ceps tenebrarū nūc possidet. Interrogat in sup qd
esset vocabulū gētis illi?. Cui ille. Anglici vocan-
tur. Bene inquit anglici: quasi angelici: quia t̄ an-
gelicos vultus habent. Interrogante itez eo qd
nomē haberet illa puincia. ait mercator. Prouin-
ciales illi deiri vocant. Et gregori?. Bñ inq̄t deiri
vocant: quia de ira sunt eruendi. Rursus de noīe
regis interrogante: ait mercator: q; aelle dicere.
Et gregorius. Bñ aelle quia allā in partibus illis
decātarī oportet. Qui mox ad summū pontificē ac-
cedens cum multa instātia t̄ precibus vix obtinuit
vt ad illos cōuertendos mitteret. Cūq; iam iter
arripuisset. romani de ei? absentia plurimū p̄tur-
bati. papā adēūr: et eū taliter alloquunt. Petrus
offēdisti: romā destruxisti: gregoriū dimisisti. Sic
q; papa p̄territus. ad eū reuocandū continuo nun-
cios destinauit. Cūq; gregorius iā iter triū dierū
pegisset et in quodā loco diuertens quedā ceteris
quiescentibus lectitaret locusta supueniēs eū coe-
git a legēdo quiescere. et ex p̄sideratione sui noīs
docuit. eum in eodē loco stare debere. Qd ille spi-
ritu p̄phético discēs: statim comites adhortat. vt
velocius debeāt p̄ficisci. Sed supueniētibus apo-
stolicis nuncijs redire cōpellit. licet de hoc pluri-
mū tristaret. Tūc papa ip̄m a monasterio suo ab-
straxit. et suū dyaconē cardinalez ordinauit. **C**
Quodā tempore tiberis fluius aluēū suū egres-
sus. intantū excreuit vt sup muros vrbis influeret
t plurimas domos euerteret. Tūc etiā p̄ tiberim
fluuiū multitudo serpentū cum dracone magno in
mare descēdit. Sed a fluctibus p̄focati. et ad litus
p̄iecti totū aerē sua putredine corrupērūt. Sicq;
plaga pessima quā inguinariā vocāt secuta est: ita

vt etiaz corporali visu sagitte celitus venire. et singulos quosq; percutere viderentur. Que primo omnium pelagus papa percussit. et sine mora extinxit. Postmodum vero ita in reliquum vulgus defecit. vt subtractis habitatoribus: domos plurimas vacuas in vrbem reliquit. Sed quia ecclesia dei sine rectore esse non poterat: gregorium licet totis viribus renitentem: plebs omnis elegit. Cum ergo benedicti deberet. et lues populum deuastaret sermonem ad populum fecit: processionem faciens letanias instituit: et vt oes deum attentius exorarent admonuit. Cum igitur deum omnis congregatus populus exoraret: intantum lues ipsa defecit. vt in vna hora: a. lxxx. homines spiritum exalarent. Sed nequaquam cessauit populus ad monere. vt ab oratione nunquam desisteret donec pestes ipsam diuina propulsaret miseratio. finita processionem fugere voluit: sed nequiuit: quia die nocteque portas vrbis propter eum vigilantes obseruabant. Tandem mutato habitu a quibusdam negociatoribus obtinuit: vt in quodam dolo super quadrigam de vrbem educeret. Qui mox siluam expecit: cauernarum latibula requisit: ibique tribus diebus latuit. Veruntamen dum solite quereret: columna lucis prefulgida a celo dependens: super locum in quo latitabat apparuit in qua columna angelos descendentes et ascendentes quidam reclusus aspexit. Moxque ab vniuerso populo capite. traheret summus pontifex consecratur. Quod vero ad hoc honoris culmen inuitus ascenderit qui verba sua legit patenter aduertit. Nam in epistola ad narsum patricium sic ait. Dum contemplationis alta describitis. ruine mee michi gemitum renouatis: quia audiui quod intus perdidit. dum foris ad culmen regiminis immeritus ascendi. Tanto autem memore percussum cognoscite. vt vix loqui sufficiat. Nolite ergo me vocare noemi: id est pulcrum: sed vocate me mara: quia amaritudine plenus sum. Item alibi. Quod me ad episcopatus ordinem cognoscitis peruenisse si me diligitis plangite. quia et ego incessanter defleo. atque vt deum pro me exoretis rogo. In prologo quoque super dyalogum sic ait. Ex occasione cure pastoralis animus meus secularium hominum negocia patitur et postquam pulchram sue quietis speciem terreni actus puluere sedat. Perpendo itaque quid tolero prope quod quid amisi. Dumque intueor: illud quod perdidit. sic hoc grauius quod porto. Ecce enim nunc magni maris fluctibus quatuor: atque in nauis mentis tempestatis valide precellis illido: et cum prioris vite recolo quam si post tergum ductis oculis viso litore suspiro. Sed quia adhuc romam predicta pestis vastabat more solito processionem cum letaniis per ciuitatis circuitum

quodam tempore paschali ordinauit: in qua ymaginem beate marie semper virginis. quam adhuc vt aiunt est romae in ecclesia quam dicunt sancta maria maior: quam lucas arte medicus. et pictor egregius formasse dicitur. et eidem virgini simillima perhibetur. ante processionem reuerenter portari fecit. Et ecce tota aeris infectio et turbulentia ymagini cedebat: ac si ipsa ymaginem fugeret: et eius presentiam ferre non posset. Sicque post ymaginem mira serenitas. et aeris puritas remanebat. Tunc in aere vt referunt iuxta ymaginem audite sunt voces angelorum canentium. Regina celi letare alla. quia quem meruisti portare alla. resurrexit sicut dixit alla. Statimque beatus gregorius quod sequitur adiunxit. Ora pro nobis deum rogamus alla. Tunc beatus gregorius vidit supra castrum crescentium angelum dominum: qui gladium cruentatum detergens in vaginas remittebat. Intellexitque gregorius quod pestis illa cessasset. Et sic factum est. Unde et castrum illud castrum angeli deiceps vocatum est. Tandem vt desiderauerat augustinum mellitum. et iohannem cum quibusdam alijs in angliam misit. et eos suis precibus et meritis ad fidei conuertit. **E** Tante etiaz humilitatis beatus gregorius extitit: vt se laudari nullomodo permitteret. Nam stephano episcopo qui cum in suis epistolis laudauerat ita scripsit. Multum michi et ultra quam audire debui indignus: fauorem in vestris epistolis demonstrastis. Etiam scriptum est. Ne laudes hominem quando viuunt. Tamen et si audire talia dignus non fui orationibus vestris peto vt dignus efficiar: vt si bona ideo in me dixistis quia non sunt. ideo sint quia dixistis. Item in epistola ad narsum patricium. quod cause et nominis similitudinem faciendo per scripturas clausulas declamatorieque formatis: certe frater carissime summe leonem vocas quod eo modo vos agere conspiciamus. quo scabiosos oculos sepe pardos vel tigres vocamus. Item in epistola ad anastasium patriarcham antiochenum quod vos me os domini: quod lucerna dicitis: quod loquedo multis prodesse multisque posse lucere prohibetis. existimationem meam fateor: michi in dubitationem maximam produxistis. Considero namque qui sum: et nichil me ex hominum boni signo deprehendo. Considero autem qui estis et vos metire posse non arbitror. Cum ergo credere volo quod dicitis. contradicit michi infirmitas mea. Cum disputare volo quod in laude mea dicitur contradicit michi sanctitas vestra. Sed queso vir sancte nobis aliquid de hoc certamine nostro conueniat vt si non quod dicitis ita est. sit ita quod dicitis. Uocabula etiam iactantia. vel vanitatem sonantia omnino respuebat. Unde eulogio patriarche alexandrino qui cum vniuersalem papam vocauerat ita scribit. In pra-

De sancto

gregorio

nione eple qua ad me direxistis supbe appelleto
 nis verbu: vniuersale me papa dicetes imprimere
 curauistis. Qd peto dulcissima sanctitas vestra vl
 tra no faciat: q: vobis subtrahit: qd alteri plusq
 ro exigar prebet. Ego em verbis psperari non q
 ro sed mo:ib: nec honore esse reputo. in quo fra
 tres honore suu pdere cognosco. Recedant ergo
 verba q vanitate inflant. caritate vulnerat. Hinc
 est q cu iobanes eps pstantinopolitanus hoc voca
 bulu vanitatis sibi vsurparet. et se vniuersale pa
 pa vocari frauduleter a sinodo obtinuisset inter ce
 tera sic de eo scribit grego. Quis est iste q ptra sta
 tura euangelica: contra canonu decreta nouu sibi no
 men vsurpare psumit. vt vel sine imminutione sit
 vnus: q esse appetit vniuersus. Verbū etiā iustio
 nis sibi a coepis dici nolebat. Unde ait in epla ad
 eulogiū epim alexandrinū. Vestra michi caritas
 loquitur dicens. Sicut iussistis. Qd verbū iustionis
 peto a meo auditu remoueri: q: scio qui sum et q
 estis. Loco em michi fratres estis: mo:ib: patres.
 Insuper ob nimia humilitate qua erat pditus no
 lebat q matrone se ancillas suas diceret. Unde ru
 sticane patricie scribens ait. Unū in tuis eplis egre
 suscepi: q: qd semel esse poterat sepius dicebatur
 ancilla vestra. et ancilla vfa. Ego em qui per epi
 scopatus onera omniu seruus suz factus: qua rone
 te michi ancilla dicis: cui ante epatum susceptum
 pprius fui. Et ideo rogo p omnipotētes deum ne
 hoc verbū aliquādo ad me in scriptis tuis inueniā
 Primus in suis eplis se seruū seruoꝝ dei noiauit.
 et alios nomiari instituit. Libros suos dum ad huc
 viueret. ob nimia humilitate publicari nolebat et
 in alioꝝ cōparatione suos nichil valere existima
 bat. Unde innocencio pfecto affrice sic scribit. Qd
 expositionē scz iob vobis transmitti voluistis. ve
 stro studio congaudemus. Sed si deliciofo cupitis
 pabulo saginari. beati augustini cōpatriote vestri
 opuscula legite. et ad cōparationē illius similitudi
 nis. nostrū fursurē non queratis. Neq em volopū
 in hac carne sum si qua dixisse me cōtigit: ea facile
 hominibus innotesci. **f** Legit quoq in quo
 dam lib: o de greco in latinū translato q quidam
 sanctus pater noie abbas iobanes cū romā ad visi
 tandū aploꝝum liminā venisset: et beatū gregoriū
 papā per mediū ciuitatis trā sire videret: voluit ei
 occurrere: ac vt decebat reuerentiā exhibere. Cer
 nens vero btūs gregori q se in terrā vellet pster
 nere festinauit et primo se corā ipso in terrā pstra
 uit. nec inde surrexit. quousq abbas primo surre
 xit in quo maria ei humilitas cōmendaf. Tante

aūt largitatis alemosinarū extitit. vt nō solū p sen
 tib: sed etiā longe positis. et in mōte synai mona
 chis necessaria ministraret. Nam omniu indigen
 tuꝝ noia scripta habebat: et eis liberaliter subue
 niebat. Monasteriū hierosolimū instituit et dei fa
 mulis illic degētibus necessaria mittere procurauit
 Tribus quoq milibus ancillis dei p quotidianis
 stipendijs octoginta libras auri annualiter offere
 bat. Quotidie etiā ad suam mensaz pegrinos quos
 libet inuitabat. Inter quos die quadā vnus accē
 sit. in cuius manibus dū ipse ex humilitate aquā fun
 dere vellet. cōuersus vicecum accepit: sed repente
 eum in cuius manibus aquā fundere volebat nō inue
 nit. Cūq hoc factū secū ipse miraret eadem nocte
 dñs p visionē ei dixit. Eteris dieb me in mēbris
 meis. besterno autē die me in memeti pō suscepisti.
Alio quoq tēpore pcepit cancellario vt. xij. pe
 regrinos ad prandū inuitaret. Qui pergens iussa
 cōpleuit. Duz autē simul discubere intūes papa
 tredecim numerauit. Et accersito cancellario cur
 cōtra suā iustionē tredecim inuitare psumpserat in
 quisuit. Quos cācellarius numerās et tantū. xij.
 inueniēs ait. Crede michi pater non sum nisi. xij.
 Animaduertit gregori virū pprius discumbētes.
 vultū crebro mutare et nūc adolescentē: nūc vero
 sibi vetulū venerāda quadā canicie simulare. fini
 to igit conuiuiū illuz in cubiculo duxit: vebemēter
 adiurās vt ei se nomēq suū pdere dignaret. Qui
 rñdens ait. Et cur interrogas de noie meo. qd est
 mirabile? Verūtāmē scito q: ego suz naufragus ille
 cui scutellā argenteā tribuisti: quā tibi miserat cus
 legumibus mater tua. Et hoc tibi p certo sit cogni
 tum: q: ab illo die quo michi de disti destinauit te
 dñs fieri ecclesie sue psulem. et petri apli successo
 rem. Cui gregorius. Et tu quomō hoc nosti q tūc
 me dñs psse sue ecclesie destinauerit? At ille. Quā
 angelus eius sum. et me tibi dñs nunc remisit. hūc
 te semp debeā ptegere et oē qd petieris per me
 apud ipm valeas impetrare. Statimq ab eo dis
 paruit. **S** Eo tēpore fuit quidā heremita vir
 magne virtutis: qui oīal ppter deū reliquerat: et
 nichil pter vnā cattaz possidebat. Quā blandiēs.
 crebro quasi cohabitaticē in suis gremijs refoue
 bat. Drauit igit ad deū vt sibi ostendere dignare
 tur. cū quo future remuneratiōis mansione spare
 debuisset. qui illi amore nil ex diuitijs huius seculi
 possideret. Quadā igitur nocte sibi reuelatur q cū
 gregorio romano pōrifice mansione sibi sperare
 deberet. At ille fortiter ingemiscēs paz sibi volū
 tariā paupertatē pfuisse putabat si cū eo remunera
 s ij

tionem recipet qui tantis mūdialibus diuitijs abū daret. Cū ergo gregorij diuitias sue pauprati die noctuq; suspirādo cōferret alia nocte audiuit dñm sibi dicentē. Cum diuitē nō possessio diuitiarū. sed cupido faciat: cur audes paupratē tuā gregorij diuitijs cōparare: qui magis illā cattā quam habes quotidie palpādo diligere cōp: obaris: q̄ ille tātas diuitias: quas nō amādo sed cōtēnendo: cunctisq; liberaliter largiendo disp̄gat: Itaq; solitarius deo gr̄as retulit. et qui meritū suū decreuisse putauerat: si gregorio cōferret orare cepit vt cum eo mansione quandoq; p̄cipere mereretur. **C**um apud mauriciū imperatōrē et filios ei⁹ sup morte cuiusdā epi falso accusaret sic ait i epla quā apocri sario mittit. Unum est qd̄ breuiter suggeras dñs meis: q; si ego seruus corū in mortē longobardoz vel damnū me miscere voluissē. hodie lōgobardozum gēs: nec regē: nec ducē: nec comites haberet. atq; in sua p̄fusione esset. Sed q; deū timeo in mortē cuiuslibet hoīs me miscere formido. Ecce quāte humilitatis extitit. q; cū esset summus pontifex imperatoris se seruū vocabat: et dñm suū eum appellabat. Ecce quāte innocētie: q; in mortē inimicorū suoz cōsentire nolebat. Cū mauricius imperator: gregoriū et ecclesiā de ipse queret. inter cetera sic ei scripsit gregorij. Quia em̄ peccator: suz credo q; omnipotentē deū tanto vobis amplius placatis. quāto me ei male seruientē affligitis. Quādam igit̄ vice quidā monastico habitu indut⁹: sp̄atam euaginātā dextera tenēs corā impatore intrepidus astitit: et cōtra eum vibrās illū gladio morturū p̄dixit. Territus mauricius a persecutione gregorij cessauit. et vt p se orare deberet instāter p̄cipit: quatenus ipm̄ in hac vita de malis suis de⁹ puniret: et nō puniendū extremo examini referuaret. Quādā igitur vice vidit se mauricius ante tribunā iudias stare et iudicē p̄clamare. Date mauriciū. Et capiētes eū mīstri ipm̄ ante iudicē posuerunt. Cui ille. vbi vis vt reddam tibi mala que in hoc seculo perpetrasti: Ille r̄ndit. Hic pot⁹ ea dñe michi: et nō in seculo futuro retribuē. Satimq; diuina vox iussit tradi mauriciū: vxores: filios. et filias. foce militi occidēdos. Quod et factū est. Non post multū em̄ tēporis focas quidā miles eius ipm̄ cū tota familia sua gladio occidit: et ei in imperio successit. Cum apud sanctā mariam maiorē in die pasche missam celebraret. et pax dñi p̄nunciaret. angelus dñi alta voce r̄ndit. Et cū spū tuo. Unde papa apud illā ecclesiā in die pasche stationē facit nec sibi cū dicit. pax dñi: in huius miraculi testimo

niū respondetur. **C** Quodā tpe trayanus imperator: roman⁹ ad quoddā bellū vebemēissime festinabat. Cui vidua quēdā flebiliter occurrit dicens. Obicuro vt sanguinē filij mei innocēter perempti vindicare digneris. Cūq; trayan⁹ si sanus reuenter se vindicare testaret. vidua dixit. Et q̄s michi hoc p̄stabit si tu in p̄lio mortuus fueris? Trayan⁹ dixit. Ille qui post me impabit. Cui vidua. Et tibi quid p̄derit si alter michi iusticiā fecerit? Trayanus dixit. Cūq; nihil. Et vidua. Nōne inquit melius est tibi vt michi iusticiā facias. et pro hoc mercedē accipias. q̄ vt alteri hanc trāsmittas. Tūc trayan⁹ pietate cōmotus de equo descendit. et ibidē innocētis sanguinē vindicauit. **C** fertur quoq; q; cum quidā filius trayani p vibē equitadonim is lasciuē diu curreret. filiu cuiusdā vidue interemit. Qd̄ cū vidua trayano lacrimabiliter exponeret. ipm̄ filiu suū qui hoc fecerat vidue loco filij sui defuncti tradidit: et magnifice ipam dotauit. Duz igitur quadā vice diu iam defuncto trayano gregorius per forū trayani trāsiret. et hui⁹ manuētudinē iudicis recodari⁹ fuisset: ad sancti petri basilicam puenit. et ibidē p eius errore amarissime fleuit. Tūc sibi diuinit⁹ est respōsum. Ecce petitionē tuam cōpleui: et trayano penā eternā p̄cipi. Dece tēro aut̄ diligētissime caueas: ne p dānato aliquo p̄cces fundas. Damascen⁹ aut̄ in quodam suo sermone narrat q; gregorij p trayano orationez fundens audiuit vocē sibi diuinit⁹ illatā. Vocē tuā audiui: et veniā trayano do. Cui⁹ rei vt ibidē dicit restis est oriens omis et occidēs. Sup hoc dixerunt quidā q; trayanus reuocat⁹ fuit ad vitā. vbi gratiā consecutus veniā meruit. et sic gloriā obtinuit. Nec erat in inferno finaliter deputatus nec sententia diffinitua damnat⁹. Alij dixerūt q; aia trayani non fuit simpliciter a reatu pene eterne absoluta sed ei⁹ pena vsq; ad t̄ps. scz vsq; ad diē iudicij fuit suspensa. Alij q; pena quo ad locū vel modum aliq; tormenti sub cōdicionē fuit taxata: donec orāte gregorio per xpi gratiā. locus vel modus aliq; mutaretur. Alij vt iobānes dyaconus qui hanc legendaz cōpilauit q; nō legitur orasse sed fleuisse. et frequenter dñs misertus cōcedit. qd̄ homo quis desiderans petere nō p̄sumit: et eius aia nō est ab inferno liberata. et in paradiso reposita. s; simpliciter ab inferni cruciatibus liberata. Valet em̄ vt dicit. anima et in inferno existeret: et inferni cruciatuz p̄ dei misericordiam nō sentire. Alij q; pena eterna cōsistit in duobus: scz in pena sensus: et in pena damni q̄ est carentia visionis diuine. Pena igit̄

De sancto gregorio

eterna quantū ad p̄mū est sibi dimissa: sed d̄ q̄tum ad secundū retenta. fert̄ quoq; q̄ et angelus istud adiecerit. Quia em̄ p̄ damnato rogasti: duorū tibi dat̄ optio. Aut em̄ in purgatorio duobus diebus cruciaberis. aut certe toto tpe vite tue: infirmitatibus et dolorib; fatigaberis. Qui p̄legit toto tēpore vite sue doloribus concuti q̄ duobus diebus in purgatorio cruciari. Unde factū est q̄ semp deinceps aut febrib; laboravit aut podagre molestia p̄sensus fuit: aut validis dolorib; cōquasiat: aut dolore stomachi mirabiliter cruciat. Unde in quadā epla sic loquit̄ dicens. Tantis podagre: tantis molestiarū doloribus p̄mor: vt vita mea michi grauis sima pena sit. quotidie em̄ in dolore deficio: et mortis remediū expectando suspiro. Itē alibi. Dolor meus interdū michi lent; est: interdū nimius: sed neq; ita lētus vt recedat. neq; ita nimius vt interficiat. vnde fit vt qui quotidie in morte sum. repellar a morte. Sic aut̄ me infectio noxiū humoris ībibit vt viuere michi pena sit: et morte desideranter expectē: quā gemitibus meis solā credo esse remediū. **K** **M**atrona quedā singulis diebus dominicis beato gregorio panes offerebat. Qui cum post missarū solēnia corpus dñi offerret et diceret corpus dñi nostri ihū xp̄i custodiat te in vitā eternam lasciuia subrexit. Ille cōtinuo dextera ab eius ore cōuertēs partē illam dñici corporis sup altare deposuit. Postmodū corā p̄plo interrogauit: quā obcausam ridere p̄sumperit. At illa. Quia panes quē p̄p̄ijs manibus feceras tu corpus dñicū appellabas. Tūc gregori; p̄ incredulitate mulieris se in orōne p̄stravit: et surgēs particulā illā panis instar digiti carnē factā reperit. et sic matronā ad fides reduxit. Orāuit iterū et carnes illā in panem conuersam vidit: et matrone sumendum tradidit. Quibusdā principib; aliquas p̄ciosas reliq̄as petētib;: aliquantulū de sancti iohānis euangeliste dalmatica tribuit. Qd̄ illi suspicientes tanq̄ viles reliquias cū indignatione nimia eidē reddiderūt. Tūc beatus gregorius orōne facta cultellū petiit. et pannū illum pupugit. et cuius pūctionib; sanguis p̄tinus emanauit. Sicq; q̄ p̄ciose essent reliquie diuinitus est ostēsum. Quidā diuitum roma norū relicta cōiuge fuerat a pontifice cōmunionē priuatus. Qd̄ ille molestissime ferens: sed auctoritatē tanti pontificis euacuare nō valens: magoz suffragia requisit. Qui se suis carminibus agere p̄miserunt: vt imisso demone tandiu caballus p̄stificis vexaret. quousq; cū fessioe suo picitaretur. Cūq; gregori; aliquādo sup caballū suū transiret

imisso demone magi eius equū tā fortiter vexari fecerūt vt nequāq; ab aliquo teneri valeret. Tūc gregori; reuelāte spū dyabolicā immissione cognoicens: facto crucis signaculo. tam caballū a p̄sente rabie liberauit: q̄ maleficos p̄petua cecitate multauit. Qui reatū suoz cōfiteutes ad sacri baptismi gratiā postmodū puenerunt. Quibus lumē ne artem magicā relegerēt reddi noluit eos tamē ecclesiastico subsidio nutriri p̄cepit. **L**egit quoq; in libro qui a grecis lymon dicit̄ q̄ abbas qui p̄cerat monasterio sancti gregori;. eidez nunciauit. q̄ quidā monachus penes se nūmismata tria haberet. Quē greg; ad alioz terrore excomunicauit. post modicū t̄pis frater mox̄i sancto gregorio nesciēte Qui iratus q̄ sine absolutōe mortuus fuerat orationē in pictacio scripsit. qua cū ab excomunicatio nis vinculo absoluebat de ditq; eam vni dyaconorum p̄cipiēs vt eam sup foueā fratris defuncti legeret. Duo iussa cōplente sequēti nocte qui defunctus fuerat abbati apparuit et se vsq; modo in custodia detentū. sed heri absolutum fuisse p̄buit. **L** **O**fficinū et cantū ecclesiasticū nec nō et scolam cantoz instituit. et p̄ hoc duo habitacula. vñ iuxta basilicā sancti petri. alterū iuxta lateranēsez ecclesiam fabricauit. Ubi vsq; hodie lectus eius quo recumbēs modulabaf: et flagellū eius quo pueris minabaf. cū antiphonario autētico. veneratione cōgrua reseruant. In canone apposuit. Diesq; nostros in tua pace disponas atq; ab eterna dānatio ne nos cripi. et in electoz tuoz iubeas grege numerari. Tandē beatus gregorius cū sedisset annis xij. mēsb; .vi. et diebus .x. plenus opibus bonis migravit a corpore. In cuius t̄ba bi versus scripti sunt. Suscipe terra tuo corp; de corpore sumptum. Reddere quod valeas viuificāte deo. Spūs astrā petir: leti nil iura nocebūt. Cui vite alteri; mors magis ipsa via est. Pōntificis summi hoc claudunt̄ membra sepulcro. Qui inumeris semp viuit vbiq; bonis. fluxerūt aut̄ anni ab incarnatōe dñi. dcvi. sub foca impatore. **P**ost mortē beati gregori; reuigione totā maxima fames inuasit. Unde paupes quos liberaliter gregori; pascere solebat ad successoz suū veniētes dicebāt. Dñe quos pater noster gregorius solebat pascere tua sanctitas fame nō sēnat̄. Quib; verbis papa indignat; semp taliter r̄debat. Si gregori; ad famā sue laudis cunctos p̄plos curauit suscipere: nos aut̄ non possumus pascere. Et sic eos semp vacuos remittebat. Un̄ sc̄tus gregori; ter ei appuit. et tūc blāde de sua renacia et p̄tractione redarguit: sed ille se de nullo

g iij

emendare curauit. Un̄ illi quarto apparēs terribi
liter illū corripuit et in capite lecialiter percussit. Cu
ius dolore vexatus in breui vitā finiuit. Dñi autē ad
huc p̄dicta fames instaret: quidā inuidi gregorio
ceperūt detrabere asserētes q̄ totū thesaurū eccle
sie tanq̄ vir prodigus cōsumpsisset. Unde ob hui⁹
vindictā ad cōburendos libros suos ceteroz. ani
mos inclinārūt. Quoz duz quosdā iam cōbussisset
et ceteros cōburere vellēt. petrus dyaconus eius
familiarissimus cū quo quatuor libros dyalogoꝝ
disputauerat tradit̄ uehementissime restitisse asse
rēs hoc ad eius delēdaz memoriā nil valere. cū in
diuersis mūdi p̄tibus exēplaria tenerent̄ adiūgēs
imane sacrilegiū esse: tān patris tot et tales libros
exurere: sup cuius caput ip̄e spūm sanctū in simili
tudine colūbe frequētissime p̄spexisset. Tādē eos
in hanc sententiā adduxit: vt si illud qd̄ dixerat iu
reirando cōfirmans mori cōtinuo meruisset ip̄i a
libroz exustione desisterēt. Si vero mori nō meru
isset: sed supstes sui testimonij extitisset: ip̄e quoq̄
cōbustoribus manus daret. fere enī gregoriū sibi
dixisse: q̄ si miraculū de visione colūbe publicaret
post hoc viuere non valeret. Itaq̄ cum appa
rata dyaconatus euāgelioꝝ librū baiulās: venerabilis
leuita petrus adueniēs. mox vt tactis sacrosanctis
euāgelij gregoriij sanctitati testimoniū p̄hibuit.
a dolore mortis extraneus: spiritū inter verba ve
re cōfessiois efflauit. **M** Quidā monachus mo
nasterij sancti gregoriij quoddā penes se peculiu⁹
cōgregauit. Beatus autē gregori⁹ alteri monacho
apparēs dixit. vt sibi denunciaret q̄ peculū disper
geret et penitentiā ageret. q̄ die terciā esset mori
turus. Nō ille audiens uehementē expaui peni
tentiam egit et peculū reddidit. Moxq̄ febribus
adeo correctus est: vt a diluculo diei tercię vsq̄ ad
horā terciā: p̄ nimio incendio linguā ab ore proij
ctiens: vltimū flatū emittere videret. Sed cum cir
cūstantes monachi corā ipso psalerēt psallmodiā
tandē interrūpētes ei detrabere ceperūt. Ille autē
cōtinuo reuulsēs et oculos subridendo cōcutiens
ait. Parcat vobis dñs fratres. Quare michi detra
bere voluistis? Nam impedimētus michi nō modū
cum generastis: quia taz a vobis q̄ a dyabolo sub
vno tēpore accusatus: nesciebā cui calūnie p̄mit
tus respōdere. Sed si quādo quēlibet migrantez
videritis eidē non detractionē: sed cōpassionē im
pendatis vt pote qui ad tā districti iudicis cum cri
minatore suo iudiciū vadit. Nā ad iudiciū cui⁹ dya
bolo steri. et adiunāte sancto gregorio cūctis suis
obiectionib⁹ bene respōdi. Tātū de vna obiectionē

cōcutus erubui. p̄ qua vt vidistis taliter suz vexa
tus: et adhuc me non potui liberare. Cūq̄ de ea
fratres requirerēt ait. Non audeo dicere. quia cuz
ad vos a beato gregorio iussus sum venire dyabo
lus de hoc plurimū est cōquestus putans q̄ me ad
penitentiā agendā pro causa illa deus remitteret
Quapropter beatū gregoriū vadē dedi ne cōmo
tam calumniā cuiuslibet reuelarē. Moxq̄ clamans
dixit. O andrea andrea hoc anno peas q̄ me pra
uo cōsilio ad hoc periculū cōpulisti. Et statim re
uolutis terribiliter oculis exprauit. Erat autē in
vibe quidā noie andreas qui eodē momento quo
ei monachus moriens piculum fuerat im̄p̄catus in
tam grauē morib⁹ decidit: vt defluētibus carnib⁹
consumi posset: mori autē non posset. Tunc mona
chis monasterij sancti gregoriij cōuocatis cōfessus
est q̄ cū p̄dicto monacho quosdā monasterij cartu
las rapuisset ac susceptus p̄cijs extraneis tradidisset.
Moxq̄ is qui dudā mori nō poterat inter ver
ba sue cōfessionis spiritū exalauit. **N** Eo tēp
e in vita sancti eugenij legis dum adhuc ambrosi
anum officium magis q̄ gregorianū ab ecclesijs
seruaret: romanus p̄t̄fex noie adrianus conciliū
cōuocauit: vbi statutū est vt gregorianū officij de
beret vniuersaliter obseruari. Cuius rei karolus
imparis: executor: existens per diuersas discurrēs
p̄uincias: m̄mis et supplicijs oēs clericos ad hoc
ip̄m cogebat: et libros ambrosiani officij vbiq̄ cō
burebat: multosq̄ clericos rebelles incarcerabat.
p̄oficiscens autē beatus eugenius ep̄s ad conciliū
inuenit ip̄m conciliū per triduum iam solutū: sua
q̄ prudentia dñm papā sic induxit: q̄ omnes p̄s
latos qui cōcilio interfuerāt. et iaz per tres dietas
recesserāt reuocauit. Concilio igit̄ conuocato oim
patrū hec sententiā vna fuit. vt missale ambrosianū
z gregorianū sup altare beati petri apli ponerent̄
et fores ecclesie optime clauderent̄: ac plurimoz
ep̄oz sigillis diligentissime munirent̄: et ipsi tota
nocte orationi insisterēt: vt dñs per signū aliquod
reuelaret qd̄ hoz ab ecclesijs magis seruari vellet
Sicq̄ per oia vt o: dimauerāt facientes. mane ia
nuas ecclesie aperuerūt: et vtrūq̄ missale sup al
tare aptum inuenerūt. Vel vt alij asserūt missale
gregorianū penitus dissolutū. z huc illucq̄ disper
sum inuenerūt: ambrosianū autē solūmodo apertū
sup altare in eodē loco in quo posuerāt repererūt
Quo signo diuinitus sunt edocti. vt gregorianū of
ficiū deberet p̄ mundū totū dispergi: ambrosianū
autē tantum in sua ecclesia obseruari. Sicq̄ sancti
patres vt diuinitus edocti fuerāt statuerunt. et sic

De sancto

Longino

vsq; hodie obseruat. Narrat iohannes dyaconus qui vitam beati gregory copilauit: q; dum vitam eius describeret et copilaret. quidam vir sacerdotaliter insignitus ei dormienti. et ad lanternam ut sibi videbat scribenti astitit. Cui desuper candidissima et adeo tenuissima vestis erat: vt ei raritate nigredo sub terrioris tunice appareret. hic pprius accessit. et inflatis buccis risum continere non potuit. Cuius iohannes euz interrogaret cur vir grauioris officij sic dissolute rideret ait: Quia tu scribis de mortuis quos viuentes nunq; vidisti. Cui iohannes Et si illu non nouerim facie: tamen de illo scribo que didici lectione. At ille. Tu inquit vt video sicut voluisti fecisti: et ego q; facere potero non cessabo. Moxq; illi lumē laterne extinxit: et adeo ipm pterruit. vt uehemēter exclamans putaret se ab illo gladio iugulatum. Moxq; gregorius affuit: comitate secū dextro: suz beato nicolao: sinistro: sum vero petro dyacono: cuiq; dixit. Mōdū fidei quare dubitasti? Cui post cortinā lecti aduersarius latitaret gregorius ex manu petri dyaconi magnā faciem quā tenere videbat arripēs eiusq; flammis os faciēq; ipius aduersarij exurēs ad istar etbiopis denigravit. Quēdā autē santilla paruissima cadēs in eius vestem candidā ipsam dicto citius cōflagrauit: et sic nigerrim⁹ totus apparuit. Dixitq; petrus beato gregorio. Satis denigrauimus eū. Cui gregorius. Nos illum non denigrauimus: sed nigrum fuisse monstrauius. Sicq; ibidem multo relicto lumine abierunt.

De sancto longino xlvii A

Longinus fuit quidā centurio qui cum alijs militibus cruci dñi astans iussu pylati latus domini lancea perforauit: et videns signa que fiebant solem. scz obscuratū: et terremotus in christū credidit: maxime ex eo vt quidam dicunt q; cum ex infirmitate vel senectute eius oculi caligassent. de sanguine xpi per lanceam decurrente fortuitu oculos suos tetigit: et protinus clare vidit. Unde renuntiās milicie: et ab apostolis instructus in cesaria capadocie vigintiocto annis monasticā vitam duxit: et verbo et exemplo ad fides multos conuertit. Cū autē a pefide tentus fuisset et sacrificare nollet: iussit pefes omnes dentes eius excuti: et linguam abscidi. Longinus tamē ex hoc loquelam non pdidit: sed accepta securi omia ydola cōminuit et fregit dicens. Si dij sunt videbimus. Demones autē de ydolis exeuntes in pefides et in omēs socios eius intrauerūt: et insaniētes et latrātes se longini pedib⁹ pstrauerūt. Et ait longinus demonib⁹. Cur habitatis in ydolis? Qui respōderunt. Ubi nō noiatur xps: et eius signū non est positum: ibi est habitatio nostra. Cū ergo pefes infanret et oculos amisisset. dixit ei longinus. Scito q; sanari nō poteris nisi quando me occideris: q; cito em̄ a te mortuus fuero: pre orabo: et sanitatē tibi corporis et anime ipetrabo. Et statim eū decollari iussit. Post hoc abiit ad corp⁹ eius: et pstratus euz lacrimis penitentiā egit: et cōtinuo visum et sanitatem recepit: et in bonis operibus vitam finiuit.

De sancto benedicto xlviii A

g iij